

Завгородня Юлія Степанівна

доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО ВІДБОРУ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України, перед вітчизняною правоохоронною системою постали нові виклики. На сьогодні уже тривалий час перебування українського суспільства в умовах воєнного стану дозволяє зробити певні висновки щодо умов організації та функціонування органів та підрозділів Національної поліції. Так, у цьому контексті не можна не згадати обговорюваний у засобах масової інформації інцидент з окремими працівниками Національної поліції Чернігівщини. Маємо на увазі мітинг близько 50-ти колишніх поліцейських, які були звільнені за самовільне залишення місця дислокації, категоричну відмову виконувати посадові обов'язки та захищати Вітчизну [1]. Будучи поліцейськими, 24 лютого 2022 року вони залишили місце несення служби та вивозили свої сім'ї за межі Чернігівщини, а потім не могли повернутися через зруйновані росіянами мости тощо.

Наведене актуалізує проблематику деонтологічних вимог як до працівників Національної поліції, так і до претендентів на відповідні посади в Національній поліції.

Наступний важливий аспект актуальності обраної тематики – це роль патріотизму в діяльності правоохоронних органів. Знову таки воєнний стан, точніше, тимчасова окупація Росією частини території України показала психологічну нестійкість окремих працівників правоохоронних органів, які перейшли на бік окупанта. Показовою у цьому контексті є ситуація в Маріуполі, де співробітники масово і добровільно пішли на співпрацю з російськими військами [2].

Таким чином, тематика професійного відбору майбутніх правоохоронців є перманентною, а в умовах воєнного стану набуває особливої важливості.

Означене нами вище вказує на три ключових аспекти, що мають бути ураховані під час залучення осіб до роботи у правоохоронних органах:

- 1) деонтологічний;
- 2) психологічний;
- 3) патріотичний.

Наголосимо, що вказані аспекти тісно пов'язані між собою і в цілому є тим підґрунтям, на якому формуються професійні компетентності; однак, останні, як показують наведені вище приклади, без перших можуть бути використані окупантами уже для боротьби з українцями, особливо, якщо взяти до уваги наявність у правоохоронних органів відповідного озброєння.

Отже, перейдемо до розгляду деонтологічного аспекту. Деонтологічна сфера правоохоронної діяльності характеризується своєрідною бінарністю: з одного боку, Міністерство внутрішніх справ систематично оновлює нормативне регулювання деонтологічних вимог до працівників Національної поліції (раніше – міліції; більш того, відзначимо, що тривалий час деонтологічні вимоги до працівників міліції визначались декількома наказами Міністерства внутрішніх справ, що не відповідає вимогам юридичної техніки та сприяє та є фактором колізійності законодавства). А, з другого боку, ці норми переважно мали декларативний характер. Показовим у цьому контексті є рішення Європейського суду з прав людини у справі Ушаков та Ушакова проти України, у тій частині, де йдеться про певне «здивування» Суду наступним фактом: «По за увагою Суду не залишилося те, на що вказували заявники, що один з працівників міліції, К., залучений до участі у жорстокому поводженні з ними, згадувався Судом в рішенні у справі «Савін проти України»... К. надзвичайно жорстоко поведівся із заявником у 1999 році... Суд кваліфікував це жорстоке поводження як катування, оскільки воно призвело до довічної інвалідності заявника. Суд також зазначив, що, тим не менш, К. побудував успішну кар'єру в органах міліції від березня 2010 року» [2]. Вкажемо також на оцінку Європейським судом з прав людини цієї ситуації: «У цій справі дії К. та його колег... можна розцінювати лише як прояв повної безкарності та свавілля» [3].

Як відомо, поняття «деонтологія» пов'язують з іменем Ієремії Бенґама та його працею «Деонтологія, або наука про мораль», у якій мислитель відзначав, що лише дотримання описаних ним деонтологічних вимог, особа може досягти кар'єрного росту та статку у своїй професії.

Більш того, слід наголосити, що в контексті діяльності правоохоронних органів деонтологія відіграє доволі важливу роль, будучи фактором посилення довіри населення до органів правопорядку. А без цієї довіри неможлива ефективна діяльність Національної поліції. Саме позитивне сприйняття суспільством дій та рішень органів Національної поліції є засобом легітимації їх діяльності.

Необхідність дотримання деонтологічних вимог обумовлюється і тісним зв'язком права з мораллю.

Згадаємо працю відомого західного мислителя Л. Фуллера «Мораль права» у якій серед іншого йдеться про неможливість існування аморального права [4]. Тому в діяльності органів правопорядку професійна етика має бути невід'ємною складовою їх діяльності.

Наступний важливий аспект професійного відбору майбутніх працівників органів правопорядку – психологічний. Навряд чи необхідно додатково аргументувати важливість психологічної стійкості працівників Національної поліції (і певною мірою майбутніх правоохоронців, зокрема, маємо на увазі психологічну готовність до виконання службових завдань в умовах воєнного стану).

З психологічним аспектом пов'язаний і патріотичний: йдеться про бажання кандидата на навчання та подальшу службу в органах правопорядку «служити Українському народові... поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави» [5]. І в цьому контексті варто згадати наведені вище повідомлення у засобах масової інформації окремих працівників Національної поліції. Наголосимо, що важливим аспектом патріотичного контексту професійного відбору є мовний. Кандидат на службу в органи правопорядку, як і працівник, не може не поважати українську мову, повинен використовувати саме українську мову в своїй службовій діяльності. Усвідомлення значення державної мови є фактором інтеграції українського суспільства та українського державотворення. «Українська мова є невіддільним атрибутом української державності, що зберігає свою історичну спадкоємність від давньокіївської доби. Українська мова – доконечна умова (*conditio sine qua non*) державності України та її соборності. <...> тому будь-які зазіхання на юридичний статус української мови як державної на території України неприпустимі, оскільки порушують конституційний лад держави, загрожують національній безпеці та самому існуванню державності України» [6] вказав Конституційний Суд України в одному з своїх рішень.

Отже, серед загальнотеоретичних аспектів професійного відбору працівників органів правопорядку, особливе значення відіграють деонтологічний, психологічний та патріотичний, які тісно між собою пов'язані та є підґрунтям формування у майбутнього правоохоронця спеціальних компетентностей та в подальшому ефективного виконання своїх повноважень.

Список використаних джерел:

1. «Поліцейські»-втікачі повернулися у звільнений Чернігів. URL https://bastion.tv/policejski-vtikachi-povernulisya-u-zvilnenij-chernigiv_n46695
2. Опубліковано список поліцейських, які перейшли на бік окупантів у Маріуполі. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/opublikovano-spisok-policeyskih-yaki-pereyshli-na-bik-okupantiv-u-maripouli-850515.html>
3. Справа «Ушаков та Ушакова проти України». (Заява № 10705/12). URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a89#Text
4. Фуллер Лон Л. Мораль права / пер. з англ. Н. Комарова. Київ: Сфера, 1999. 232 с.
5. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 року. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 липня 2021 року № 1-п/2021. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text>

Завітовський Олег Дмитрович
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Саме у зв'язку з цим, 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на території держави було введено воєнний стан.

Це нерідко створює загострення оперативної обстановки, в якій доводиться діяти працівникам Національної поліції, вирішуючи при цьому відповідні завдання по підтриманню правопорядку. У таких умовах перед поліцейськими повстають додаткові задачі, різко зростає обсяг роботи, виникає необхідність особливої організації служби та покладається велика відповідальність.

Актуальність дослідження базується на необхідності гармонізації нормативно-правового та організаційно-тактичного забезпечення службово-бойової діяльності в боротьбі зі злочинністю та відсутністю належного теоретико-методологічного й науково-прикладного підґрунтя під час запровадження в державі воєнного стану.

Загальні проблеми службово-бойової діяльності знайшли широке відображення у вітчизняній правовій